

23 Mart 1972 tarih ve 14137 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

HUKUK USULÜNE DAİR SÖZLEŞME

İş bu Sözleşmeyi imza eden Devletler;

Hukuk Usulüne dair 17 Temmuz 1905 Sözleşmesine, tecrübenin ilham ettiği İslahatı ilave etmek islediklerinden;

Bu mevzuda yeni bir sözleşme akdine karar vermişler ve aşağıdaki hükümler hakkında mutabık kalmışlardır :

I— Adil ve gayri adli evrakın tebliği

MADDE 1

Hukuki veya ticari mevzuda Akit Devletlerde, yabancı memleketlerde bulunan kimselere yapılacak tebligat, talep eden Devletin konsolosu tarafından talebe muhatap olan Devletin tayin edeceği makama yapılacak talep üzerine yapılır. Evrakın sadır olduğu makam tarafların isim ve sıfatlarını alacak olanın adresini, bahis mevzuu evrakın mahiyetini muhtevi talep, talebe muhatap makamın diliyle yazılmış olmalıdır. Bu makam tebliğinin yapıldığını ispat eden veya tebliğinin yapılmasına engel olan olayı bildiren vesikayı konsolosa gönderecektir.

Konsolosun talebi ile ilgili olarak meydana çıkacak güçlükler diplomatik yoldan halledilecektir.

Akit her Devlet, diğer Akit Devletlere bildireceği bir tebliğ ile. 1 İnci fıkrada zikrolunan hususları ihtiva eden ve ülkesinde yapılacak olan tebligat talebinin kendisine diplomatik yoldan gönderilmesini isteyebilir.

Yukarıdaki hükümler, Akit iki Devletin kendi makamları arasında doğrudan doğruya muhabere yapmak için anlaşmalarına mani olamaz.

MADDE 2

Tebliğ, talep edilen Devletin kanunlarına göre yetkili makam eliyle yapılacaktır. Bu makam, tebligatı 3 üncü madde de derpiş edilen haller müstesna, evrakı iradesiyle kabul eden tebliğ edilecek sahsa vermekle iktifa edebilir.

MADDE 3

Tebliğ edilecek evrak iki nüsha olarak talebe eklenir. Eğer tebliğ edilecek evrak müracaat olunan Devletin dilinde veya alakalı iki Devlet arasında kabul edilmiş bir dilde yazılmış ise veya bu dillerden birine tercümesi eklenmiş ise, müracaat edilen Devlet, taleple istenmiş ise, bu gibi tebliğlerin icrası için kanunlarının derpiş ettiği şekilde veya bu kanunlara aykırı olmamak şartıyla hususi bir şekilde tebligat yapacaktır, Eğer böyle bir istek yoksa müracaat edilen Devlet tebligatı evvela 2 nci maddenin ahkâmına göre yapmağa çalışır.

Aksine dair bir anlaşma olmadığı takdirde, yukarıdaki fıkranın derpiş ettiği tercüme, müracaat eden devletin diplomasi memuru veya konsolosu ve müracaat edilen Devletin yeminli tercümanı tarafından tasdik edilir.

MADDE 4

1, 2 ve 3 üncü maddelerde derpiş edilen, tebligatın icrası ancak Ülkesi üzerinde tebligat yapılacak Devlet tarafından bunun hakimiyet veya güvenliğini haleldar edecek mahiyette olduğuna hükmedilirse reddedebilir.

MADDE 5

Tebliğatın ispatı, ya tebliğ edilecek şahsın tarih ve imza attığı bir makbuzla veya müracaat edilen Devletin makamlarının, olayı, tebliğın sekil ve tarihini tespit eden tasdikli bir vesika ile yapılır.

Makbuz veya tasdikli vesika tebliğ edilecek evrakın suretlerinden birisinin üzerinde bulunacak veya buna eklenecektir.

MADDE 6

Yukarıdaki maddelerin hükümleri:

1 — Evrakın yabancı memlekette bulunan alakalılara doğrudan doğruya posta ile göndermek hakkına;

2 — Alakalıların tebligatı, doğrudan doğruya evrakın gönderildiği memleketin noterleri veya selahiyetli memurları vasıtası ile yaptırımları hakkına;

S — Her Devlet için yabancı memlekette bulunan kimselere tebligatı, diplomasi memurları veya konsolosları vasıtası ile doğrudan doğruya yaptırmak hakkına;

halel getirmez.

Bu hallerin her birinde, derpiş olunan hak, ancak alakalı Devletler arasındaki sözleşmeler bunu kabul etmişse veya sözleşme olmaması halinde, Ülkesi Üzerinde tebligat yapılacak Devlet buna mümanaat etmezse, kullanılabilir. Bu Devlet, fıkra 1. numara 3 deki hallerde

evrak, müracaat eden Devletin vatandaşından birisine tazyiksiz tebliğ edilecekse buna mümanaat edemez,

MADDE 7

Tebliğatlar, ne mahiyette olursa olsun, vergi veya masraf tediyesine yol açmazlar. Bununla beraber aksine bir anlaşma mevcut olmadığı takdirde, müracaat olunan Devlet, müracaat eden Devletten, bir noterin müdahalesi yüzünden veya madde 3 de derpiş edilen hususi bir şeklin kullanılması ile hususla gelen masrafların tediyesini İstemek hakkına sahip olacaktır.

II — İstinabeler

MADDE 8

Hukuki veya ticari konuda bir Akit Devletin adil makamları kendi kanunlarının hükümleri gereğince istinabe ile, diğer bir Akit Devletin selahiyetli makamlarına, selahiyetleri sahasında, bir soruşturma veya diğer adli bir muamelenin icrasını istemek üzere, müracaat edebilecektir.

MADDE 9

İstinabe varakaları müracaat eden Devletin konsolosu tarafından müracaat edilen Devletin tayin edeceği makama verilir. Bu makam İstinabenin yerine getirildiğini tespit eden veya bunun icrasına mani olan hali bildiren vesikayı konsolosa gönderecektir.

Bu göndermede karşılaşılabilecek bütün güçlükler diplomatik yoldan halledilecektir.

Her Akit Devlet, diğer Akit Devletlere yapacağı bir tebliğle ülkesi üzerinde İcra olunacak istinabelerin diplomatik yoldan gönderilmesini istediğini bildirebilir.

Yukarıdaki hükümler iki Akit Devletin selahiyetli makamları arasında, istinabelerin doğrudan doğruya gönderilmesini kabul hususunda anlaşmalarına mani teşkil etmez.

MADDE 10

Aksine bir anlaşma olmadıkça, istinabe ya müracaat edilen makamın dilinde veya alakalı iki Devlet arasında tespit edilmiş olan dilde yazılmış olacak yahut da buna bu iki dilden birisinde yapılmış ve müracaat eden Devletin bir diploması memuru veya konsolosu veya müracaat edilen Devletin yeminli tercümanı tarafından tasdik edilmiş bir tercüme eklenecektir.

MADDE 11

İstinabenin gönderildiği adli makam bunu müracaat edilen Devletin makamlarının bir istinabesini veya alakalı taraflardan birisinin bu maksatla yaptığı müracaatı yerine getirmek için kullandığı tazyik vasıtalarının aynını kullanarak, icra etmeğe mecbur olacaktır. Davadaki tarafların huzura çağrılmaları bahis mevzuu olduğu zaman bu tazyik yollarının kullanılması şart değildir.

Müracaat eden makam, talep ettiği takdirde, alakalı tarafın isbatı vücut edebilmesi için, istenilen muamelenin yapılacağı tarih ve yer hakkında malûmat verilecektir.

istinabenin icrası ancak :

1 — Vesikanın hakikiliği tespit edilmemişse,

2 — Müracaat edilen Devlette istinabenin icrası adli makamların selahiyetleri dışında kalıyorsa,

3 — Ülkesi üzerinde istinabenin icra edileceği Devlet bunun, hakimiyeti veya güvenliğine hanel getirecek mahiyette olduğuna kani olursa;
reddedilebilir.

MADDE 12

Müracaat olunan makamın selahiyetsizliği halinde istinabe varakası re'sen aynı Devletin selahiyetli makamına, bu Devletin kanunlarının hükümlerine göre, gönderilecektir.

MADDE 13

Müracaat edilen makam tarafından istinabenin icra edilmediği bütün hallerde bu makam, müracaatı yapan makamı, 11 inci maddenin derpiş ettiği halde istinabenin icra edilmemesinin sebeplerini ve 12 inci maddenin derpiş ettiği halde de istinabenin havale edildiği makamı bildirerek, derhal haberdar edecektir.

MADDE 14

Bir istinabeyi icra eden adli makam, takip edilecek şekil hakkında memleketinin kanunlarını tatbik edecektir.

Bununla beraber, müracaat eden makam hususi bir şekil kullanılmasını isterse, bu şekil müracaat edilen Devletin kanunlarına aykırı değilse yerine getirilir.

MADDE 15

Yukarıdaki maddelerin hükümleri, her Devlet için eğer alakalı Devletler arasındaki anlaşmalar bunu kabul ediyor veya ülkesi üzerinde istinabenin icra olunacağı Devlet buna

mümanaat etmiyorsa, istinabeyi doğrudan doğruya diplomasi memurları veya konsolosları vasıtasıyla icra ettirmesine engel olmazlar.

MADDE 16

İstinabenin icrası, her ne mahiyette olursa olsun, vergi vesair masraf tediyesine yol açmazlar.

Bununla beraber, aksine bir anlaşma yapılmamışsa, müracaat olunan Devlet, müracaat eden Devletten şahitlere ve eksperlere ödenen ücretlerle şahitlerin rızalarıyla huzura çıkmamaları yüzünden bir noterin müdahalesi sebebiyle yapılan masrafların veya madde 14. fıkra 2 nin tatbikinden doğması muhtemel olan masrufların ödenmesini isteyebilir.

III — Cantlon Judicatum Bolvi (Teminat Akçesi)

MADDE 17

Akit Devletlerden birisinde ikamet eden ve diğer bir Devlet mahkemeleri huzurunda davacı veya müdahil olarak bulunan Akit bir Devletin vatandaşlarından yabancı olmaları veya o memlekette ikametgah veya meskenleri bulunmaması sebebiyle, ne isim altında olursa olsun, herhangi bir teminat veya depozito istenemez.

Aynı kaide mahkeme masraflarını karşılamak için davacı veya müdahilden istenen tediyata da tatbik olunacaktır.

Akit Devletlerin, vatandaşlarının ikamet şartı olmaksızın teminat akçesinden veya mahkeme masraflar karşılığı tediyyattan muaf tutulmalarını derpiş ettikleri sözleşmeler tatbik olunmaya devam edilecektir.

MADDE 18

Akit Devletlerden birisinde. 17 nci maddenin 1 ve 2 nci fıkraları mucibince veya davanın açıldığı Devletin kanunları mucibince teminat, depozito veya masraf tediyyatından muaf tutulmuş olan davacı veya müdahili mahkeme masraflarını ödemeğe mahkûm eden hükümler diplomatik yoldan yapılan talep üzerine diğer Akit Devletlerin herbirinde selahiyetli makam tarafından meccanen kabili İcra hale getirilecektir.

Aynı kaide mahkeme masraflarının sonradan tespit olunduğu mahkeme kararlarına da tatbik olunacaktır.

Yukarıdaki hükümler iki Akit Devletin aralarında, alâkalı tarafın kararın tenfizini doğrudan doğruya istemesini sağlamak için anlaşmalarına mani teşkil etmez.

MADDE 19

Mahkeme masraflarına dair kararlar, mahkûm olan tarafın icranın yapılacağı memleketin kanunlarına uygun olarak, temyizi müstesna, taraflar dinlenmeden kabili icra olarak ilan edileceklerdir.

Tenfiz talebi üzerine karar vermeğe selâhiyetli makam şunları tatbikle iktifa edecektir.

1 — İlâm, mahkûmiyet kararının verildiği memleketin kanunlarına göre, hakikiliğini kabul için lüzumlu olan şartları bir araya getiriyor mu;

2 — Karar, aynı kanuna göre kat'iyet kesbetmiş midir;

3 — Kararın hüküm fıkrası müracaat olunan makamın dilinde veya alâkalı iki Devlet arasında tespit edilen dilde yazılmış mıdır veya bu dillerden birisine yapılmış ve, bir anlaşma mevcut değilse, müracaat eden Devletin diploması veya memuru veya konsolosu veya müracaat eden Devletin yeminli tercümanı tarafından tasdik edilmiş tercümesi ekli midir.

2 nci fıkranın 1 ve 2 numaralarının derpiş ettiği şartları yerine getirmek için müracaat eden Devletin selâhiyetli makamının kararın katiiyet kesbetmiş olduğunu bildiren bir beyanı veya kararın katiiyet kesbettigini tespit edecek mahiyetteki musaddak evrakın ibrazı kâfi gelecektir. Aksi bir anlaşma olmadığı takdirde; yukarıda bahsi geçen makamın selâhiyeti, müracaat eden Devletin adliyesindeki en yüksek memur tarafından tatbik edilecektir. Sözü edilen beyan evrak veya fıkra 2, numara 3 ün ihtiva ettiği kaideye göre tanzim veya tercüme edilecektir.

Tenfiz talebi hakkında karar vermeye selâhiyetli olan makam, aynı zamanda alâkalı tarafta bunu isterse, 2 nci fıkranın 3 üncü numarasının istihdaf ettiği tasdik, tercüme, imza tasdiki masraflarının yekûnunu tespit edecektir. Bu masraflar mahkeme masrafı olarak kabul edilecektir.

IV — Meccani adli müzaheret

MADDE 20

Hukukî ve ticarî konularda Akit Devletler vatandaşları, diğer bütün Âkit Devletlerin vatandaşları gibi, adli müzaharetin talep olunduğu Devletin kanunlarına uyarak, adli müzaharettten istifade edeceklerdir.

İdari konuda adlî müzaharetin mevcut olduğu Devletlerde, yukarıdaki fıkranın derpiş ettiği hükümler, bu konuda selâhiyetli mahkemelere arzedilen işlere de tatbik olunacaktır.

MADDE 21

Bütün hallerde fakrû hal ilmühaberi veya beyanı yabancının mutad ikametgahının bulunduğu yerin makamları tarafından verilecek veya alınacaktır. Veya bu makamlar olmazsa halen ikametgahının bulunduğu yer makamları tarafından verilecek veya alınacaktır. Bu son makamların Akit bir Devlete ait olmamaları ve bu neviden ilmühaber veya beyanname almamaları veya vermemeleri hallerinde yabancının ait olduğu memleketin diplomasi memuru veya konsolosu tarafından verilen veya alman bir ilmühaber veya beyanname kafi gelecektir.

Eğer talep eden, müracaatın yapıldığı memlekette ikamet etmiyorsa fakrû hal ilmühaberi veya beyannamesi vesikanın gösterildiği memleketin diplomasi memuru veya konsolosu tarafından meccanen tasdik edilecektir.

MADDE 22

Fakrû hal ilmühaberini vermeğe veya beyannameyi almağa salâhiyetli olan makam, diğer Akit Devletler makamlarından müracaatı yapanın varlık durumu hakkında malumat isteyebilir.

Meccani adli müzaharet talebi hakkında karar vermeğe memur edilen makam salâhiyeti hudutlan İçinde ilmühaberleri, beyannameleri ve kendisine verilen malumatı kontrol etmek veya kafi bilgi sahibi olabilmek için tamamlayıcı malumat işlemek hakkını muhafaza edecektir.

MADDE 23

Eğer fakir olan kimse meccani adli müzaharetin isteneceği memleketten başka bir memlekette ise, adli müzaharet teminine matuf olan ve talebin tahkikine faydalı olabilecek ilmühaberlerinin, beyannamelerin ve icabında diğer müsbit evrakın ekli bulunduğu talebi, memleketinin konsolosu tarafından işbu talep hakkında karar vermesi için salâhiyetli makama veya talebin tahkik edileceği devletin tayin edeceği makama verilebilecektir.

9 uncu maddenin 2, 3 ve 4 üncü fıkralarının ve 10 ve 12 nci maddelerin ihtiva ettiği, istinabeleri, alâkadar eden hükümler adli müzaharet teminine matuf dilekçelerin ve bunların eklerinin gönderilmesine de tatbik edilebileceklerdir.

MADDE 24

Adli müzaharet Akit Devletlerden birisinin vatandaşına yapılmışsa, davasına dair olan ve bu devletlerden birisinde, hangi şekilde olursa olsun, icra olunacak tebligat, müracaat eden devletin müracaat ettiği devlete herhangi bir masraf ödemesine yol açmayacaktır.

Eksperlere ödenen tazminat hariç, istinabeler için durum aynıdır.

V — Nüfus kayıt örneklerinin meccanen verilmesi

MADDE 25

Akit Devletlerden birisinin vatandaşları olan fakirler, vatandaşlarla aynı şartlar altında nüfus kayıt örneklerini meccanen elde edebileceklerdir. Evlenmeleri için lüzumlu olan evrak Akit Devletlerin diplomasi memurları veya konsolosları tarafından meccanen tasdik edilecektir.

VI — Tazyik hapsi

MADDE 26

İsterse icra vasıtası, İster sadece muhafaza tedbiri olarak kullanılmış olsun, tazyik hapsi hukuki veya ticari konuda, vatandaşa tatbik olunmadığı hallerde Akit Devletlerden birisinin vatandaşı olan yabancılara tatbik edilemeyecektir. Tazyik hapsinin kaldırılmasını temin için, memlekette oturan bir vatandaşın Öne süreceği bir olay, bu olay yabancı memlekette vukua gelmiş olsa dahi, Akit Devletlerden birisinin vatandaşı lehine aynı neticeyi doğurmalıdır.

VII — Nihat hükümler

MADDE 27

İşbu Sözleşme Milletlerarası Hususi Hukuk Konferansının Yedinci İçtima Devresinde temsil edilmiş Devletlerin İmzalarına açıktır.

Tasdik edilecek ve tasdik vesikaları Hollanda Hariciye Vekâletine tevdi edilecektir.

Her tasdik evrakının tevdiinde bir zabıt tutulacak, bunun tasdikli bir sureti diplomatik yoldan mümzi Devletlerin herbirine gönderilecektir.

MADDE 28

İşbu Sözleşme, madde 27, fıkra 2 nin derpiş ettiği şekilde 4 üncü tasdik vesikasının tevdiinden 60 gün sonra mer'iyete girecektir.

Sonradan tasdik eden mümzi Devletler için Sözleşme, tasdik evrakının tevdi tarihinden 60 gün sonra mer'iyete girecektir.

MADDE 29

İşbu Sözleşme, tasdik eden Devletlerin münasebetlerinde, Lahey'de 17 Temmuz 1905 de imzalanmış olan Hukuk Mahkemeleri Usulüne dair .Sözleşmenin yerini tutacaktır.

MADDE 30

İşbu Sözleşme, Akit Devletlerin ana vatan topraklarına kendiliğinden tatbik edilir.

Eğer Akit bir Devlet bunun Milletlerarası münasebetlerini kendisinin temin ettiği diğer bütün Ülkelerde veya bu ülkelerden bazılarında tatbik edilmesini istiyorsa, bu husustaki niyetini Hollanda Hariciye Vekâletine tevdi edeceği bir beyan ile bildirecektir. Hollanda Hariciye Vekaleti de bunun tasdikli bir suretini diplomatik yoldan Akit Devletlerin herbirisine gönderecektir.

Sözleşme bu bildiriden sonra altı ay içinde itiraz etmeyen Devletlerle milletlerarası münasebetleri bahis mevzuu devlet tarafından temin edilen ve kendileri için beyan yapılan ülke veya ülkeler arasındaki münasebetlere tatbik olunacaktır.

MADDE 31

Konferansın 7 nci içtima, devresinde temsil edilmemiş, olan her Devlet, işbu Sözleşmeye katılmaya kabul edilebilir. Ancak bu katılmanın Hollanda Hükümeti tarafından bildirilmesinden itibaren altı ay zarfında Sözleşmeyi tasdik etmiş bir devlet veya bir kaç devlet itiraz etmemiş olması lâzımdır. Katılma 27 nci maddenin 2 nci fıkrasının derpiş, ettiği şekilde olacaktır.

Bittabi katılmalar ancak işbu Sözleşmenin 28 inci maddesinin 1 inci fıkrası mucibince mer'iyete girmesinden sonra vaki olabilir.

MADDE 32

Her Âkit Devlet, işbu Sözleşmeyi imza veya tasdik ederken veya ona katılırken, 17 nci maddenin, Akit Devletlerin kendi ülkesinde ikamet eden vatandaşına tatbikini tahdit etmek hakkını muhafaza edebilir.

Yukarıdaki fıkranın derpiş ettiği hakkı kutlanmış olan Devlet, 17 nci maddenin diğer Akit Devletler tarafından ancak mahkemeleri huzuruna davacı veya müdahil olarak çıkacağı ülkede oturan vatandaşlarına tatbikini isteyebilir,

MADDE 33

İşbu Sözleşme, Sözleşmenin 28 inci maddesinin 1 inci fıkrasında bildirilen tarihten itibaren beş sene müddetle devam edecektir.

Bu müddet, Sözleşmeyi sonradan tasdik eden veya buna katılan Devletler için dahi bu tarihten itibaren başlayacaktır.

Sözleşme fesih ihbarı vaki olmadığı takdirde her beş sene de bir zımnen yenilenecektir. İhbar, müddetin bitmesinden en az altı ay evvel, Hollanda Hariciye Vekâletine gönderilecektir. Hariciye Vekâleti de bunu bütün diğer Akit Devletlere bildirecektir.

İhbar, 30 uncu maddenin 2 nci fıkrasına tevfiikan yapılmış, bir bevanda işaret edilecek olan ülkeye veya bu ülkelerden bazılarına inhisar ettirilebilir.

İhbar, ancak bunu tebliğ eden Devlet için muteber olacaktır. Sözleşme diğer Akit Devletler için mer'iyette kalacaktır.

Hükümetleri tarafından usulüne uygun olarak salâhiyet verilmiş aşağıdaki imza sahipleri işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

1 Mart 1954 de Lahey de, Hollanda Hükümetinin arşivlerinde muhafaza edilecek olan ve musaaddak bir sureti diplomatik yoldan, Lahey Milletlerarası Hususi Hukuk Konferansının 7 nci İçtima Devresinde temsil edilmiş olan Devletlere gönderilecek olan tek bir nüsha halinde tanzim kılınmıştır,